

travelbook

Kijów

Bezdroża

Mistrzowska **ERGO**
ochrona **HESTIA**
#

Autorzy przewodnika: Aleksander Strojny, Andrzej Kłopotowski

Redaktor prowadzący: Łukasz Karolewski

Redakcja: Barbara Gąsiorowska

Korekta: Eliza Kubiak, Izabela Sieranc

Opracowanie kartograficzne: Małgorzata Czopik, Krzysztof Trojan, Jan Leja

Rysunek Ławry Peczersko-Kijowskiej: Wojciech Kwiecień -Janikowski

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Skład i fotoedycja: MSP Studio Magdalena Suchy-Polańska

Okładka: materiały zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorzy oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bekij1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN 978-83-246-199-1

Copyright © Helion 2019

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKCJE KIJOWA	8
INFORMACJE PRAKTYCZNE	13
PRZED WYJAZDEM	14
Wybór czasu podróży	14
Przewodniki, mapy, rozmówki	15
Pieniądze	16
Ubezpieczenie	16
Formalności wizowo-paszportowe	16
DOJAZD	17
Podróż samolotem	17
Podróż pociągiem	17
Podróż autobusem	18
Podróż samochodem	18
NA MIEJSCU	20
Transport publiczny	20
Nocleg	21
Pamiątki	22
INFORMATOR A-Z	23
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE	27
KRAJOZNAWCZE ABC	28
▶ Ukraina po pomarańczowej rewolucji i konflikt z Rosją	34
SPOŁECZEŃSTWO	36
Język	36
Ludność i religia	36
KULTURA I SZTUKA	37
Architektura	37
Sztuka	38
KUCHNIA	39

ZWIEDZANIE KIJOWA	41
TRASA 1. STARY GRÓD	42
Złota Brama	42
Jarosławowy Wał	46
Pomnik Bohdana Chmielnickiego	47
Sobór Sofijski	48
Zaułek Dziesięcinny	52
Ulica Zjazd św. Andrzeja	54
Cerkiew św. Andrzeja	55
Kisielówka	58
Dom Michała Bułhakowa	58
Sobór Michajłowski	60
▶ Sztuka w przestrzeni miasta	64
TRASA 2. UKRAIŃSKA METROPOLIA	66
Majdan Niezależności	66
Pomnik Przyjaźni Narodów	71
Stadion Dynama Kijów	72
Pałac Mariański	74
Dom z Chimerami i Pałac Prezydencki	76
Targowisko Bessarabka	78
Chreszczatyk	79
TRASA 3. BRZEG DNIERU I PADÓŁ	82
Padół	82
Plac Pocztowy	84
Plac Kontraktowy	86
Cerkiew Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy Pyrohoszczej	88
Akademia Kijowsko-Mohylańska	90
Klasztor Floriwski	91
Muzeum Hetmaństwa	92
TRASA 4. PECZERSK	94
Stacja Metra Arsenalna	94
Plac Chwały	97
Ławra Peczersko-Kijowska	100

Ławra Górna _____	107
Muzeum Historii Ukrainy w Czasie II Wojny Światowej _____	116
▶ Kilka słów o sztuce cerkiewnej _____	118
TRASA 5. WOKÓŁ HISTORYCZNEGO CENTRUM _____	120
Narodowy Akademicki Teatr Opery i Baletu _____	120
Sobór św. Włodzimierza _____	121
Kijowski Uniwersytet Narodowy _____	122
Muzeum Sztuki _____	124
Narodowy Kompleks Sportowy _____	125
POZA CENTRUM _____	126
Kijowskie cmentarze _____	127
Babi Jar _____	128
Cerkiew św. Cyryla _____	129
Ogród Botaniczny _____	131
Monaster Wydubicki _____	132
Muzeum Lotnicze _____	135
Wyspa na Dnieprze _____	136
Muzeum Architektury Ludowej i Tradycji Ukrainy _____	136
▶ Kijowskie metro _____	138
MEŻYHIRIA _____	140
CZARNOBYL _____	143
CZARNOBYL _____	144
Historia Czarnobyla _____	144
Historia katastrofy _____	146
Tło polityczne _____	149
Skutki wybuchu _____	150
Świat po Czarnobylu _____	152
Zwiedzanie _____	155
SŁOWNICZEK POLSKO-UKRAIŃSKI _____	158
INDEKS _____	164
O AUTORACH _____	166

Spis planów i map

Kijów _____	przednia okładka
Trasa 1. _____	44
Trasa 2. _____	67
Trasa 3. _____	82
Trasa 4. _____	96
Trasa 5. _____	121
Schemat metra _____	tylna okładka

Spis ramek

Ceny paliw na Ukrainie _____	19
Dni wolne od pracy na Ukrainie _____	24
Placówki dyplomatyczne na Ukrainie i w Polsce _____	26
Kalendarium historyczne _____	30
Pomarańczowa rewolucja _____	33
Gród Kija _____	43
Pomnik kota _____	45
Kontrowersje wokół pomnika Bohdana Chmielnickiego _____	47
Warfołomiej Rastrelli _____	56
Autokefalia ukraińska _____	63
Aleja Niebiańskiej Sotni _____	67
Od archanioła do Lenina _____	68
Polskie kościoły w Kijowie _____	70
„Kontrakty kijowskie” _____	87
Książę Jurij Długoręki _____	98
Zwiedzanie ławry _____	103
Ikona Zaśnięcia Matki Bożej _____	108
Pieczerscy święci _____	113
Kościół św. Mikołaja _____	127
Postczarnobyłska histeria _____	152
Machina medialna _____	153

Legenda

- Świątynia rzymskokatolicka, zbór protestancki
- Cerkiew prawosławna, unicka
- Synagoga, inny obiekt związany z kulturą żydowską
- Meczet, inny obiekt związany z kulturą muzułmańską
- Świecki obiekt zabytkowy
- Twierdza, zamek
- Pomnik, fontanna, mała architektura
- Ruina trwała, obiekt archeologiczny
- Muzeum, galeria
- Inna atrakcja
- Atrakcja przyrodnicza
- Atrakcyjny obiekt przyrody nieożywionej
- Punkt informacji turystycznej
- Dworzec kolejowy
- Dworzec autobusowy
- Stacja metra
- Lotnisko
- Obiekt noclegowy (dowolnego typu)
- Kemping
- Obiekt gastronomiczny (dowolnego typu)
- Kawiarnia, cukiernia
- Winiarnia, enoteka
- Pub
- Supermarket, sklep, targ, bazar
- Kawiarnia internetowa, strefa Wi-Fi
- Poczta
- Ośrodek zdrowia, szpital
- Apteka
- Policja
- Teatr
- Punkt widokowy
- Inny obiekt (sklep, biuro, kasa itp.)
- Plaża
- Kąpielisko, basen
- Przystań promowa, port

KIJÓW ŚWIĄTYŃ

Sobór Sofijski

Monumentalny zabytek architektury i sztuki. Jego wnętrza pokrywają freski i mozaiki sprzed stuleci.

Ławra Peczersko-Kijowska

Dzielnica świątyń, nad którą górują liczne, zdobione złotem, cerkiewne kopuły. Niezwykłą atrakcją jest wędrówka przez tzw. pieczary – system podziemnych korytarzy, kaplic i krypt, w których pochowani są kijowscy święci. Zwiedzanie pieczar odbywa się przy blasku świateł.

Sobór św. Włodzimierza

Wnętrze świątyni, zbudowanej z okazji 900-lecia przyjęcia chrztu Rusi przez św. Włodzimierza, zdobią freski układające się w fascynującą historię Świętej Rusi.

Cerkiew św. Andrzeja

Barokowa cerkiew z połowy XVIII w. jest dla artystycznej dzielnicy Padół ciągnącej się wzdłuż ulicy Zjazd św. Andrzeja tym, czym dla paryskiego Montmartre'u bazylika Sacré Coeur.

Atrakcje Kijowa

KIJÓW MUZEALNY

Muzeum Sztuki im. Bohdana i Warwary Chanenکو

Ekspozycja składa się z kolekcji sztuki azjatyckiej i europejskiej. Ozdobą muzeum są bizantyjskie ikony, datowane na VI i VII w.

Narodowe Muzeum Historii Ukrainy

Muzeum w przekrojowy sposób przedstawia dzieje państwa. Zajmuje gmach zbudowany w miejscu, gdzie istniało miasto Włodzimierza.

Muzeum Historii Ukrainy w Czasie II Wojny Światowej

Dawne Muzeum Wielkiej Wojny Ojczyźnianej. Mieści się w cokole gigantycznego posągu Matki-Ojczyzny, wido- cznego z wielu miejsc Kijowa.

Muzeum Jednej Ulicy

Niepozorna placówka opowiada o niezwykłej ulicy – Zjeździe św. Andrzeja – która przyciąga artystów i turystów przez cały rok.

Kup książkę

Poleć książkę

Sztuka w przestrzeni miasta

Z jednej strony pomniki pamiętające czasy Związku Radzieckiego, z drugiej współczesne realizacje, a z trzeciej – murale. Spacerując po Kijowie, będziemy stykać się ze sztuką w przestrzeni publicznej na kilku płaszczyznach.

Pierwszy z kijowskich pomników widać już w trakcie podchodzenia do lądowania na lotnisku Żuliany. To ustawiona w latach 80. XX w. statua Matki-Ojczyzny (Батьківщина-Мати), stanowiąca główny element Muzeum Ukrainy w Czasie II Wojny Światowej. W jej cieniu pozostaje pobliska Ławra Peczersko-Kijowska. W rejonie ławy znajdziemy też kilka innych monumentów, m.in. stojący nad brzegiem Dniepru pomnik Założycieli Kijowa

(пам'ятник засновникам Києва), pomnik Nieznanego Żołnierza (Монумент невідомому солдату), a także Memoriał Ofiar Wielkiego Głodu (Меморіал жертв Голодомору). Szczególnie sugestywny jest ten ostatni, przedstawiający wygłodzoną dziewczynę. W parku Mariańskim i jego okolicach zobaczymy kolejne pomniki: Łesi Ukrainki (пам'ятник Лесі Українки), Michała Glinki (пам'ятник Михайлу Глинці) czy legendarnego trenera Walego Łobanowskiego (пам'ятник Валерію Лобановському), który patronuje stadionowi kijowskiego Dynama.

Do znanych monumentów należy także Łuk Przyjaźni Narodów (Арка дружби народів), odwołujący się do unii perejaśławskiej, w ramach której Bohdan Chmielnicki uznał zwierzchnictwo cara.

Symbolicznym miejscem jest Majdan Niezależności. W jego centralnym miejscu stoi pomnik Niepodległości – wysoka na 50 m kolumna zwieńczona figurą kobiety. Na Majdanie znajdziemy też pomnik legendarnego założyciela Kijowa – Kija. Towarzyszą mu bracia Szczek i Choryw oraz siostra Łybedź. W miejscu gdzie Chreszczatyk łączy się bulwarem Tarasa Szewczenki, znajduje się cokol dawnego pomnika Lenina. Wódz rewolucji został obalony podczas ostatnich wydarzeń na Majdanie. Opopadał, naprzeciwko wejścia do budynku uniwersytetu, stoi posąg Tarasa Szewczenki. Kolejne historyczne postaci, które napotkamy, wędrując przez miasto, to Jarosław Mądry przy Złotej Bramie oraz dosiadający rumaka hetman Bohdan Chmielnicki i księżniczka Olga, znajdujące się na placach pomiędzy soborami Sofijskim a Michajłowskim. Na zbieżności za soborem Michajłowskim stoi jeszcze statua Włodzimierza Wielkiego.

Kijów powoli staje się też ważnym miejscem na muralowej mapie świata. Wielkie malowidła ściennie rozrzucone są po całym mieście. W ich odnalezieniu pomoże plan miasta umieszczony na stronie: <http://kyivmural.com/uk/index>. Kto chce przynajmniej pobieżnie zapoznać się z nimi, powinien wybrać się w rejon ulic położonych na zachód od soboru Sofijskiego. Na kamienicach przy ulicy Strzeleckiej (Стрілецька вул.) obejrzeć można kilka prac, wśród których jest m.in. *Gimnastyczka* australijskiego twórcy Fintana Magee, a także *Dzieci* Konstanty Skretuckiego. Ciekawą realizacją jest *Odrodzenie Ukrainy* duetu Seth&Kislov na rogu Zjazdu św. Andrzeja (Андріївський узвіз) i ulicy Borycziw Tik (Боричів Тік).

Kup książkę

Poleć książkę

TRASA 2. Ukraińska metropolia

Majdan Niezależności – pomnik Przyjaźni Narodów – stadion Dynama Kijów – dzielnica Lipki – Pałac Mariański i okolice Parku Miejskiego – Dom z Chimerami i Pałac Prezydencki – targowisko Bessarabka – ulica Chreszczatyk – Majdan Niezależności

Po zaznajomieniu się ze wspaniałą przeszłością Kijowa, przychodzi czas na poznanie drugiego, współczesnego oblicza stolicy Ukrainy. Przejście tą trasą uzupełni nasz obraz naddnieprzańskiej metropolii. Zobaczmy na niej m.in. olbrzymie gmachy użyteczności publicznej i pomniki pamiętające czasy sowieckiej świetności, a także dumę ukraińskiego sportu – stadion Dynama, rezydencję prezydencką, carskie pałace oraz główną arterię miasta – Chreszczatyk, nazywany niekiedy „kijowskim Włodarzem”. Określenie to jest w pełni uzasadnione. Rzeczywiście wszystko, co aktualnie dzieje się w mieście, dzieje się właśnie tu!

MAJ DAN NIEZALEŻNOŚCI

Wędrowkę ulicami metropolii zaczynamy od ★ **Majdanu Niezależności**, czyli placu Niepodległości (Майдан Незалежності) – samego centrum miasta i popularnego miejsca spotkań. Łatwo się tu dostać, ponieważ na Majdan dojeżdżają liczne środki transportu, przy placu znajduje się również jedna z głównych przesiadkowych stacji metra.

Nazwa placu przypomina jedno z najważniejszych wydarzeń w XX-wiecznej historii Ukrainy – lato 1991 r., kiedy spełnił się ukraiński sen o wolności. W przeszłości miejsce to wielokrotnie zmieniało nazwę. Był to m.in. plac Sowiecki, Rewolucji

▼ Majdan Niepodległości

Kup książkę

Poleć książkę

Październikowej, nosił imię Kalinina, w czasach carskich zaś – z uwagi, iż tutaj mieściła się siedziba rady miejskiej (Duma) oraz ziemstwo – nazywano go Dumskim. W zachodniej części dzisiejszego placu, w miejscu skąd promieniście rozchodzą się ulice: Sofijska (Софіївська), Mała Żytomierska (Мала Житомирська вул.) i Michajłowska (Михайлівська вул.), w czasach Rusi Kijowskiej stała brama wjazdowa do starego grodu, zwana Bramą Lacką (Ляцька Брама), później Peczerską. Obecnie plac od południowej strony Chreszczatyku (Хрещатик) zamyka budynek **poczty głównej** z lat 50. XX w. (Поштамт), naprzeciw niego stoi młodszy o dwadzieścia lat **gmach związków zawodowych** (budynek ten ucierpiał w trakcie Euromajdanu w 2013 r., obecnie jest odnawiany), od wschodu natomiast wznosi się bryła **hotelu Ukraina** (jeszcze

do niedawna hotelu Moskwa) z lat 1953–61. Obiekt projektowany był na wzór moskiewskich drapaczy chmu, w stylu tzw. gotyku stalinowskiego czy też warszawskiego Pałacu Kultury i Nauki. Miał pomieścić 865 gości. Początkowo zakładano, że hotel będzie mieć 21 kondygnacji, a zwieńczy go wieżyczka – oczywiście z gwiazdą na szczycie. Z planów tych zrezygnowano w 1955 r.,

Aleja Niebiańskiej Sotni

To kolejne miejsce związane z Euromajdanem. Wzdłuż ulicy zbudowano murek z kostek brukowych, których używali jako broni przeciwnicy Wiktora Janukowycza. Ustawiono na nim dziesiątki fotografii poległych w trakcie walk.

Od archanioła do Lenina

Ustawiane na placu Niepodległości pomniki zmieniały się jak w kalejdoskopie. Kiedy w latach 80. XIX w. wzniesiono tutaj gmach dumy grodzkiej, pojawiła się pierwsza statua, przedstawiająca opiekuna miasta, archanioła Michała. W 1913 r. przed budynkiem stanął dumnie, zamordowany dwa lata wcześniej, krwawy

premier rosyjski Piotr Stołypin. Czasy sowieckie to okres obecności czerwonej gwiazdy oraz pomnika Karola Marksa, zamienionego w latach 70. na monument rewolucji październikowej z granitową podobizną Lenina. Włodzimierz Ilicz musiał pożegnać się z głównym placem Kijowa w 1991 r.

dlatego dziś hotel może sprawiać wrażenie niedokończonego.

Nad placem góruje wysoka na 50 m kolumna, na szczycie której stoi 12-metrowa alegoryczna postać kobieca zwana przez kijowian Kateryną (od imienia córki rzeźbiarza, którą podobno w ten sposób uwiecznił). Jest to **pomnik Niepodległości Ukrainy** (Монумент Незалежності України) ustawiony w 2001 r. W jego dolnej części

przypominającej kapliczkę naklejone są zdjęcia walczących na Euromajdanie, a wokół kolumny rozstawiono – wzorowane na fragmentach muru berlińskiego – tablice opowiadające o wydarzeniach z 2014 r., które rozgrywały się na Majdanie i na sąsiednich ulicach.

Wraz z pomnikiem Niepodległości Ukrainy na Majdanie pojawiło się także **rzeźbiarskie przedstawienie założycieli miasta:**

▼ Pomnik Niepodległości Ukrainy

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Aleja Niebiańskiej Sotni

braci Kija, Szczeka i Chorywa oraz ich siostry Łybedzi. Na placu stoi również **rzeźba Kozak Mamaj**, przedstawiająca bohatera baśni ludowych.

Budynek po sąsiedzku to dawne **Kijowskie Konserwatorium** (Київська консерваторія, Chreszczatyk 11). Wzniesiono je w latach 1955–59, choć stylistycznie odbiega od innych obiektów z tego okresu stojących przy Chreszczatyku (zob. s. 79). Wyróżnia się kolumnadą na poziomie pierwszego piętra, obiegającą budynek z trzech stron, przez co przypomina obiekty klasycystyczne. Z czwartej strony do konserwatorium przylegają kamienice stojące przy ulicy Horodeckiego. Dziś budynek użytkuje **Narodowa Akademia Muzyczna im. Piotra Czajkowskiego** (Національна музична академія України імені П.І. Чайковського).

Po lewej stronie, na wzgórzu, znajduje się charakterystyczna żółta budowla z monumentalną klasycystyczną kolumnadą. To dawny **Instytut Panien Dobrze Urodzonych** – szkoła dla dziewcząt z bogatych

rodzin. Wzniesiono ją w 1838 r. Jednym z nauczycieli był tutaj sam Mykoła Łysenko, najwybitniejszy kompozytor ukraiński. W latach 1934–41 pomieszczenia budynku służyły za siedzibę NKWD. Na straży pamięci ofiar zamordowanych w tym miejscu stoi dziś czarny, kamienny krzyż. W latach 60. gmach odnowiono jako Pałac Październikowy, 23 października 1965 r. Kijów oficjalnie odebrał w nim order Złotej Gwiazdy i tytuł miasta-bohatera ZSRR. Z honorami przyjmowano tutaj znanych obywateli radzieckich, z Jurijem Gagarinem na czele. Obecnie w budynku mieści się **Międzynarodowe Centrum Kultury i Sztuki** (Міжнародний центр культури та мистецтва). Przed wejściem znajdziemy kolejne ślady ostatnich wydarzeń na Majdanie.

Z Majdanu Niezależności podążamy w górę kończącego się tu Chreszczatyku na **plac Europejski** (Європейська площа). Na zboczach naddnieprzańskich wzgórza wznosi się wielki budynek zwany **Domem Ukraińskim** (Український дім),

Polskie kościoły w Kijowie

Guillaume le Vasseur de Beauplan oraz Paweł z Aleppo, opisujący Kijów w XVII w., podają, iż w mieście istniało sześć świątyń rzymskokatolickich – cztery kościoły i dwa klasztory, zwane polskimi. Do XX w. przetrwały jedynie XVII-wieczny kościół oo. Dominikanów na Padole, zamieniony na prawosławną cerkiew św. św. Piotra i Pawła, oraz budynek dawnego konwiktu (internatu), w którym mieściło się później prawosławne seminarium duchowne. Od 1913 r. na Padole próbowano wznieść nowy kościół, lecz

ukończeniu prac przeszkodziła rewolucja październikowa. Obecnie są tu dwa kościoły katolickie; pierwszy z nich to kościół św. Aleksandra (Олександрівський костел) stojący na zboczu, u zbiegu ulic Kościelnej (Костьольна вул.) i Triochswiatyelskiej (Трьохсвятительська вул.). Można do niego podejść po zwiedzeniu soboru Michajłowskiiego o Złotych Kopułach lub po spacerze w okolicach pomnika św. Włodzimierza. Drugi to kościół św. Mikołaja (Миколаївський костел) położony niedaleko cmentarza Bajkowa.

który powstał w 1982 r. jako siedziba Muzeum Lenina.

Na zapleczu Domu Ukraińskiego stoi **kościół św. Aleksandra** (Олександрівський костел), klasycystyczna budowla z 1. poł. XIX w. Wzniesiono go według planów Vincenza Berettiego, twórcy gmachu zajmowanego dziś przez Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki (zob. s. 122). Jego budowę kończył Franciszek Miechowicz.

Świątynia powstała dzięki polskiemu ziemiaństwu, które – wykorzystując wizytę cara Aleksandra I w Kijowie – skłoniło go do wyrażenia zgody na ufundowanie w mieście kościoła. Miał on stanąć na wykupionym wcześniej terenie tzw. Słobody Lackiej i nosić, na cześć imperatora, wezwanie św. Aleksandra. W tym okresie istniejąca od czasów Pawła I drewniana świątynia na Peczersku, która później uległa pożarowi, przestała być wystarczająca dla katolickiej mniejszości. Budowa nowego kościoła z powodu braku funduszy ciągnęła się przez 25 lat (1817–42). Zakończono ją za panowania mało życzliwego Polakom cara Mikołaja I. Kościół wzniesiono w stylu

klasycystycznym, na planie krzyża, z kopułą na skrzyżowaniu naw. Ponoć car osobiście skorygował plan budowy, by nie była za bardzo widoczna na tle panoramy miasta. Do wnętrza świątyni wchodzimy po okazałych schodach, przez monumentalny

Kup książkę

Poleć książkę

portyk z czterema kolumnami toskańskimi nakrytymi frontonem. Po obu jego stronach zbudowano dwie okrągło zakończone, niewielkie dzwonnice. Lepsze czasy dla kościoła nastąpiły po 1905 r., kiedy zelżał nacisk caratu na religie inne niż prawosławna. W czasach sowieckich w kościele urządzono planetarium. Obecnie wyremontowana świątynia jest siedzibą diecezji kijowsko-żytomierskiej.

POMNIK PRZYJAŹNI NARODÓW

Przecinamy plac podziemnym przejściem i kierujemy się pod górę ku rzece. Po lewej stronie mijamy budynek **Filharmonii Narodowej** (Національна філармонія України) z 1882 r., który był świadkiem Wszzechukraińskiego Kongresu Narodowego w lutym 1917 r. oraz wizyty Jana Pawła II w 2001 r. Kawałek dalej zobaczymy przed sobą

olbrzymi, 30-metrowy, metaliczny łuk. To jeden z najświetniejszych pomników Kijowa – **pomnik Przyjaźni Narodów** (пам'ятник дружби народів). Taką samą nazwę nosi jedna z ważniejszych stacji kijowskiego metra. Monument z 1982 r. upamiętnia „zjednoczenie Ukrainy z Rosją”, a „bratnie narody” symbolizują postaci dwóch junaków unoszących w górę insygnia Orderu Przyjaźni Narodów. Taka jest oficjalna wykładnia symboliki pomnika, ale warto przy tym wspomnieć, że kijowianie ukuli na ów swoisty łuk tęczyowy wiele mówiące określenie „jarło”, czyli „jarzmo uciskające szyję”. Niepokojem napawa fakt, iż w ostatnim czasie przy pomniku znalazła się nowa płaskorzeźba, symbolizująca inne historyczne wydarzenie, związane z porozumieniem z Moskwą – radę perejesławską z 1654 r. U stóp monumentu jest platforma widokowa, z której rozciąga się panorama obu brzegów Dniepru wraz z Padołem.

▼ Fragment pomnika Przyjaźni Narodów

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Muzeum Wody

Na wschód od pomnika znajduje się **park Chreszczatycki** (Хрещатий парк). Wchodzimy na jego teren i kierujemy się na południowy wschód alejką prowadzącą wzdłuż rzeki. Pod koniec XIX w. funkcjonował tu miejski kompleks kulturalno-rozrywkowy z letnim teatrem i klubem oraz estradą; dziś mają swoją siedzibę **Teatr Lalek** oraz **Muzeum Wody** 📍 **Музей води, Грушевського 1B; www.aquakiev.info; śr.–pt. 10.00–16.00, sb.–nd. 10.00–17.00; wstęp 50 UAH, ulgowy 40 UAH.** Placówka działa w odnowionej **wieży ciśnień** z końca XIX w. Przechodzimy przerzuconym nad ulicą Piotrowską (Петрівська алея) **mostem Parkowym**, znanym lepiej jako **most Miłości**. To konstrukcja z 1912 r. zaprojektowana przez wybitnego inżyniera Jewgienija Patona. Przebiegająca pod nim aleja została nazwana na cześć cara Piotra I w celu upamiętnienia 200-lecia zwięstwa pod Połtawą.

STADION DYNAMA KIJÓW

Po prawej stronie mijamy ukryty wśród drzew **stadion Dynamo Kijów** (стадіон Динамо). Wejście na teren obiektu znajduje się w dole, od strony ulicy Hruszewskiego (Грушевського вул.) i placu Europejskiego. Stadion został wzniesiony w 1936 r., na miejscu dawnego pałacu rozrywki, dla tutejszej drużyny piłkarskiej i chluby kijowskiego sportu. Będąc na stadionie, oprócz obejrzenia murawy i trybun mieszczących 18 tys. kibiców, warto zwrócić uwagę na **pomnik Sportowców Kijowskich**, zamordowanych przez hitlerowców. Przy głównym wejściu na stadion, od strony ulicy Hruszewskiego, stoi **pomnik Walerego Łobanowskiego**, najslawniejszego piłkarza Dynama i charyzmatycznego trenera. Fani futbolu powinni zajrzeć do sklepiku z gadżetami, w którym można kupić szaliki, skarpety i inne przedmioty w barwach kijowskiego klubu.

Kup książkę

Poleć książkę

DZIELNICA LIPKI

Trasa naszej wycieczki przebiegać będzie dalej przez obszar staroruskiego uroczyska zwanego Kłowem (Клов). W jego skład wchodziły Lipki (Липки) i tzw. Sobacza Tropa (Собача троп), czyli Psia Ścieżka. Kłów zawdzięcza swą nazwę indoeuropejskiemu odpowiednikowi słowa „woda”. W staroruskich latopisach można znaleźć informację o istniejącym tu w XI w. monasterze św. Stefana na Kłowie (zbudowanym w 1040 r., zniszczonym w 1112 r.). Jego fundamenty znajdują się na podwórzu posesji przy ulicy Szowkowyczej 25a (Шовковична вул.).

Przed dwustu laty okoliczne wzgórza należące do Ławry Peczerskiej (męskiego klasztoru prawosławnego) porastały winne krzewy, drzewa morwowe oraz gaje lipowe. Archeolodzy odnaleźli tu ślady kultury zarubinieckiej i monety

rzymskie z I i II w. Stare lipy zostały wycięte w 1828 r. pod powstającą zabudowę, dawne czasy upamiętnia jedynie nazwa dzielnicy – Lipki. Około 1830 r. z inicjatywy generała-gubernatora Lewaszowa rozpoczęły się prace przy rozbudowie tej części miasta. Lipki stały się dzielnicą arystokratyczną. Pałac carski został szybko otoczony wieńcem rezydencji możnych rodów rosyjskich. Podobna sytuacja zaistniała w czasach sowieckich, kiedy na miejscu zburzonych niskich willi i domów carskich notabli wzniesiono wysokie budynki urzędowe i mieszkalne dla dygnitarzy ZSRR. Rezydencja gubernatorów Kraju Południowo-Zachodniego znajdowała się na rogu ulic Instytutckiej (Інститутська вул.) i Szowkowyczej (Шовковична вул.). W tym domu mieszkał w 1918 r. hetman Ukrainy Pawło Skoropadski. Reprezentacyjny gmach zniszczyły wojska polskie w 1920 r.

▼ Pomnik Walerego Łobanowskiego

Kup książkę

Poleć książkę

Kijowskie metro

Nie ma wielu stacji, nie należy też do najdłuższych na świecie, a mimo to zapisało się w księdze rekordów związanych z kolejkami podziemnymi. Kijów ma jedną z najgłębiej położonych linii metra na świecie – to pamiątka stalinowskich obaw przed III wojną światową, na wypadek której metro miało służyć za schron. Za najgłębszą stację kolejki podziemnej uznawana jest stacja Arsenalna (Арсенальна) położona aż 105,5 m pod powierzchnią ziemi. Do peronu prowadzą dwa ciągi długich schodów ruchomych. Głębokość stacji wynika również z faktu, iż jest ona usytuowana na wysokim brzegu Dniepru, kolejka zaś – jadąc ze wschodu – przejeżdża przez Dniepr mostem, za którym „wbija” się w strome zbocze.

Kijowskie metro było trzecią kolejką podziemną w ZSRR, po Moskwie i Leningradzie (dzisiejszy Sankt Petersburg). Pierwszy odcinek „czerwonej” linii Swiatoszynsko-Browarskiej (Святошинсько-Броварська лінія) uruchomiono w 1960 r., a rozbudowywano ją do 2003 r. Dziś linia ma 22,75 km i 18 stacji. Łączy zachodnie krańce Kijowa ze wschodnimi

dzielnicami. „Niebieska” linia Obolonсько-Teremkivська (Оболонсько-Теремківська лінія) jest o 16 lat młodsza. Budowano ją w latach 1976–2013 r. Prowadzi z północy na południe i podobnie jak „czerwona” ma 18 przystanków. Kursujące nią wagoniki przemierzają 20,95 km. W 1989 r. uruchomiono pierwszy odcinek trzeciej, „zielonej” linii Syrecko-Peczerskiej (Сирецько-Печерська лінія). To najdłuższa z tras kijowskiego metra, rozciągnięta pomiędzy północnym zachodem a południowym wschodem miasta. Ma 23,9 km i 16 stacji.

Łącznie na wszystkich liniach znajdują się 52 przystanki. Punktami przesiadkowymi są Majdan Niezależności/Chreszczatyk (Майдан Незалежності/Хрещатик), Teatralna/Złota Brama (Театральна/Золоті ворота) oraz Pałac Sportu/Plac Lwa Tołstoja (Палац Спорту/Площа Льва Толстого).

Podobnie jak w innych miastach dawnego Związku Radzieckiego, kijowskie stacje metra to prawdziwe „muzea dla ludu”. Do najciekawszych należą m.in. Złote Wrota (Золоті ворота), Dworcowa (Вокзальна), Plac Pocztowy (Поштова площа) czy Pałac Ukraina (Палац «Україна»). Pojawiają się na nich oryginalne mozaiki, płaskorzeźby czy metaloplastyka. Dla kontrastu za przejazd płaci się zwykłymi plastikowymi żetonami.

Kup książkę

Poleć książkę

Meżyhiria

Jedną z najnowszych atrakcji Kijowa jest ★ rezydencja Wiktora Janukowycza Meżyhiria, położona na skraju miejscowości Nowe Pietrowce (Нові Петрівці), tuż nad brzegiem Dniepru.

Dzieje tego miejsca sięgają X w., kiedy założono tu pierwszy monaster. Inne źródła mówią o XII w., co nie zmienia faktu, że historia Meżyhirii jest zdecydowanie dłuższa niż rządy Wiktora Janukowycza. Po zniszczeniu klasztoru w trakcie najazdów tatarskich w XV w. odbudowano go w kolejnym stuleciu. W 1571 r. Zygmunt August ofiarował ziemie z monasterem Eustachemu Wysockiemu. Działalność klasztoru wspierała szlachta. Jego kres nastąpił w 1786 r., kiedy został skasowany ukazem Katarzyny II.

W latach międzywojennych w budynku funkcjonowała szkoła. Po przeniesieniu placówki do Kijowa całość kompleksu w Meżyhirii zniszczono w 1935 r., a w jego miejsce zaczęto budować domki dla partyjnych dygnitarzy, m.in. Stanisława Kosiora, Nikity Chruszczowa czy Władimira Szczerbickiego. W 1991 r. spotkali się tu Michaił Gorbaczow i Helmut Kohl.

Do Wiktora Janukowycza oficjalnie należał jedynie skrawek założenia. Pozostała część to prywatna inwestycja, z której był prezydent jedynie korzystał. Przez Ukraińców jest ona nazywana symbolem korupcji. W czasach gdy mieszkał tu Janukowycz, w Meżyhirii zatrudnionych było 700 ochroniarzy i 1000 osób obsługi. Zamknięte założenie zostało udostępnione 22 lutego 2014 r. Samoobrona Majdanu pilnowała, by nic w nim nie zniszczono. Dziś jest tu ogólnodostępny park, zaś willa stanowi obiekt

muzealny. W części zabudowań schronienie znaleźli przesiedleńcy z obwodów tużańskiego i donieckiego.

Park Narodowy Meżyhiria 📍 **Нові Петрівці, Івана Франка 19; www.mnp.org.ua; otwarty w sezonie letnim 8.00–22.00, w sezonie zimowym 8.00–17.00, w sezonie wiosennym i jesiennym 8.00–19.00; wstęp pn., śr.–pt. 100 UAH, ulgowy 50 UAH, wt. 40 UAH, ulgowy 20, dzieci wstęp wolny, sb.–nd. 120 UAH, ulgowy 50 UAH** zajmuje powierzchnię 144 ha. Obecnie funkcjonuje jako park wypoczynkowy.

Przekroczywszy ozdobną **bramę wejściową**, po lewej stronie zobaczymy ★ **kompleks FOK**, czyli budynek

sportowo-rekreacyjny (ФОК Фізкультурно-оздоровчий комплекс), skąd wyruszają wycieczki do wnętrza rezydencji **Informacje o wycieczkach tel.: +380 972878874; wstęp 200 UAH; punkt zbiórki przy oknie z kukłą Janukowycza i złotym bochenkiem chleba.** Wewnątrz znajdują się tory do kręgli, salony odnowy biologicznej, salon fryzjerski, grota solna, korty tenisowe, a także oranżeria zamieszkała przez egzotyczne ptaki, jest tu też wypchany lew.

Dalej tunelem podziemnym o długości 100 m można przejść do głównej rezydencji – **willi Honka**. Zbudowała ją fińska firma Honka, od której wzięła nazwę. Ustawiona jest na stoku tak, że od strony Dniestru jest wyższa. Dolną część zbudowano z kamienia, górną z drewna. Wnętrza są bogato zdobione złotem, zaś

podłogi pokrywają parkiety i mozaiki. Na samym dole działa bar dla tych, którzy przeszli tu z kompleksu FOK. Na poziomie -1 znajdują się sala rycerska i sala kinowa, która przypomina wnętrza w stylu angielskiego neogotyku, a także jadalnia. Na stole w ostatnim z pomieszczeń leży skóra aligatora, zaś doniczki „ozdobiono” skórami pytonów. Jest tu też kamienny grill, wokół którego zasiadano na fotelach.

Następnie wjeżdżamy windą na piętro domu, by zajrzeć do prywatnej kaplicy Wiktora Janukowycza. Do budowy ikonosztasu wykorzystano bursztyny. Skrzydła rezydencji zajmują połączone z garderobami i łazienkami sypialnie Wiktora Janukowycza i jego partnerki Luby Poleżaj. W łazience damskiej pokrywę kosza, rękojeść szczotki do toalety oraz wieszaki na ręczniki zdobią

▼ Willa Honka

Kup książkę

Poleć książkę

kryształki Swarovskiego. Na parterze głównym pomieszczeniem jest salon z kominem, kanapami oraz fortepianem Steinway z sygnaturą Johna Lennona. Obok niego znajduje się sala bilardowa, jadalnia i salo-
nik herbaciany. Jednym z najciekawszych „gadżetów” w rezydencji jest pozytywka warta 460 tys. EUR.

Wokół willi rozciąga się **założenie ogrodowe**, do którego przeniesiono nawet część antycznej świątyni. Po ogrodowych tarasach, w kierunku Dniepru, spływają niewielkie wodospady.

Na uboczu, niedaleko wejścia stoi **dach Wiktor Janukowycza**. To skromna budowla, gdzie prezydent spotykał się z dziennikarzami. Tu też o powstającej obok rezydencji mówił, że to inwestycja prywatnej firmy. Początkowo dom ten należał do wspomnianego już sekretarza Władimira Szcherbickiego. Janukowycz wyremontował go i przebudował. Z obiektem sąsiadowało **zoo**.

W północnej części założenia – za **połem golfowym** i **lądowiskiem dla**

Informacje praktyczne

Park Meżyhiria położony jest ok. 25 km na północ od centrum Kijowa. By się tu dostać, należy dojechać „niebieską” linią metra do końcowej stacji Bohaterów Dniepru (Героїв Дніпра). Stąd do wsi Nowe Pietrowce kursują autobusy. Znacznie szybszym rozwiązaniem, korzystnym jeśli podróżujemy w kilka osób, jest wynajęcie taksówki na pobliskim parkingu (podczas opracowania przewodnika, jesienią 2018 r., przejazd pod bramę parku kosztował 100 UAH). Przed wejściem znajdują się sklepiki z upominkami i drobnymi przekąskami. Na terenie parku działa nieduży bar.

helikopterów – znajduje się tzw. **willa Putina**. Zbudowano ją dla rosyjskiego przywódcy, ten jednak nigdy w niej nie przebywał. Na obrzeżach terenu rezydencji można zajrzeć do **Muzeum Retro Samochodów** **Музей ретро автомобілів; wstęp 50 UAH, ulgowy 30 UAH**. Z kolei nad brzegiem Dniepru ustawiono **galeon** (галеон).

▼ Jadalnia ozdobiona skórą... aligatora

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

najczęściej kojarzy się z takimi hasłami, jak Majdan, pomarańczowa rewolucja, rewolucja godności... W polskich mediach zwykle pojawia się przy okazji kolejnych wystąpień Ukraińców dopominających się na ulicach o swoje prawa do wolności i godności. Widzom serwisów informacyjnych może się wydawać, że to miasto, które należy omijać szerokim łukiem. Nic bardziej mylnego. Wystarczy przyjechać nad Dniepr, by przekonać się, jak fascynującym miejscem jest ukraińska stolica. Kijów pełen jest nakrytych złotymi kopułami cerkwi, wiekowych zabytków, muzeów ze znakomitymi kolekcjami, a także otwartych mieszkańców i doskonałej kuchni.

Ławra **Peczersko-Kijowska**

Sobór Sofijski

Socrealizm na Chreszczatyku

Meżyhiria – symbol korupcji

Wymarłe miasto **Czarnobyl**

Kuchnia **ukraińska**

 Bezdroża

 Księgarnia internetowa:
<http://bezdzoza.pl>

 Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
 0 601 339900

Sprawdź najnowsze promocje:
● <http://bezdzoza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
● <http://bezdzoza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
● <http://bezdzoza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdzoza@bezdzoza.pl
<http://bezdzoza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:

ebookpoint.PL

ISBN 978-83-283-5169-1

Cena 26,90 zł